

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

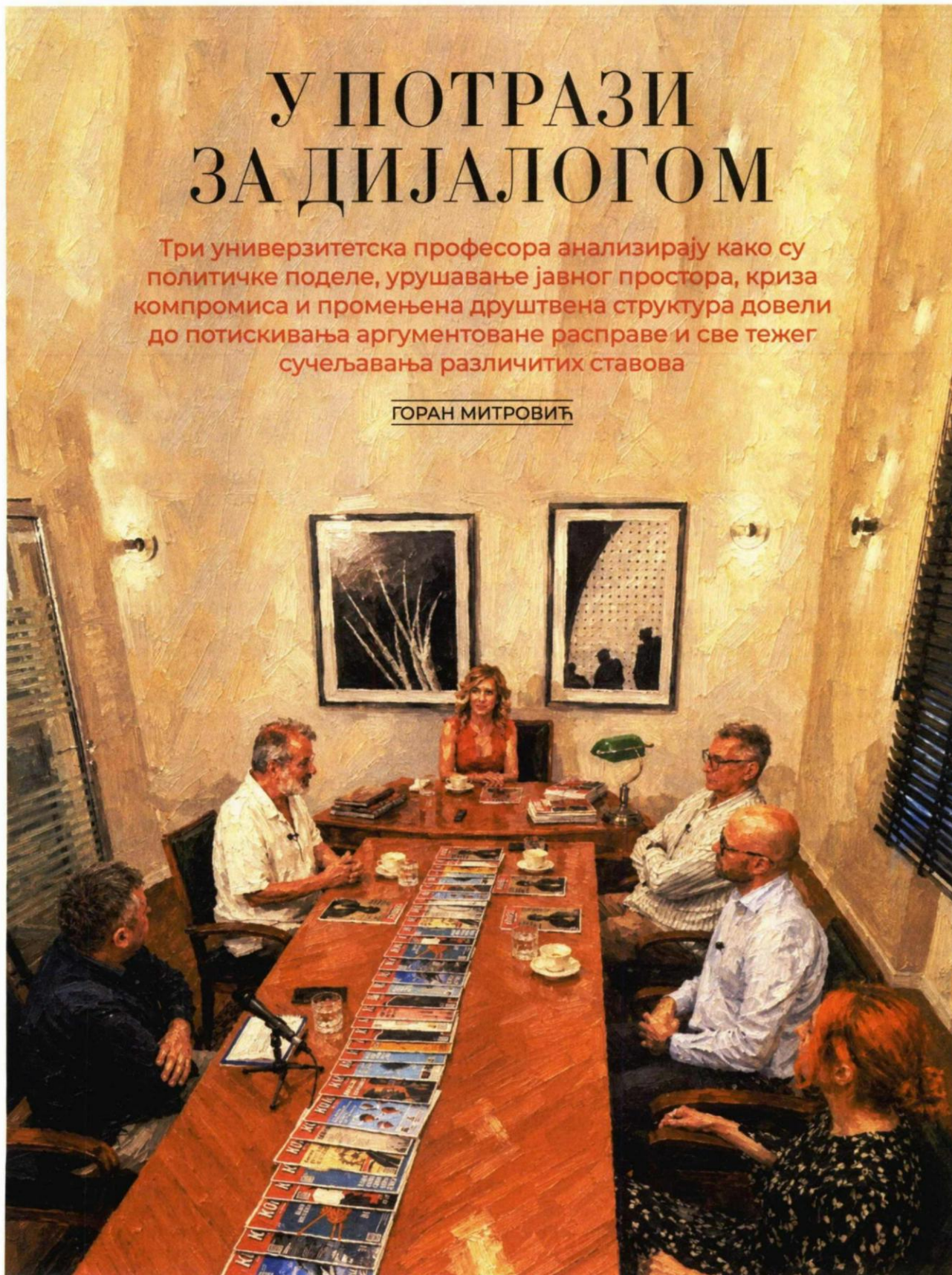
Strana:

ОКРУГЛИ СТО

У ПОТРАЗИ ЗА ДИЈАЛОГОМ

Три универзитетска професора анализирају како су политичке поделе, урушавање јавног простора, криза компромиса и промењена друштвена структура довели до потискивања аргументоване расправе и све тежег сучељавања различитих ставова

ГОРАН МИТРОВИЋ

ФОТОГРАФИЈЕ: ВИДОЈЕ МАНОЈЛОВИЋ

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

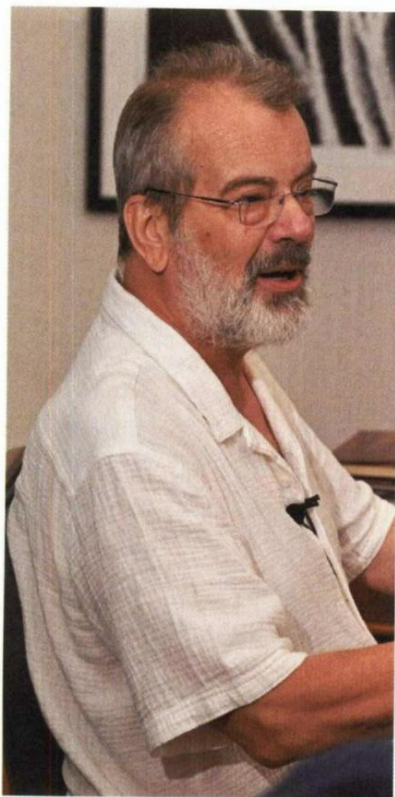
Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

**ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР
Н. ЦВЕТКОВИЋ**

редовни професор социологије
политике на Факултету без-
бедности и проректор за науку
Универзитета у Београду

Кризу дијалога посматра као део ширег цивилизацијског процеса у којем је нестала класична јавност на којој су почивали разговор, размена аргумената и сукоб идеја. По његовом мишљењу, друштвене мреже су додатно продубиле атомизацију друштва, затварајући људе у идеолошке и интересне „кавезе“. Он сматра да се јавни простор може обновити само повратком стручног и аргументованог разговора, али и прихватањем компромиса као нужног дела политичког живота.

„Конфликт сам по себи може бити лековит и благородан за друштво, све док се не појаве огољени интереси. Када се интереси артикулишу, ту расте проблем и ту се јавља потреба за компромисом. Ми, нажалост, културолошки нисмо склони компромису.“

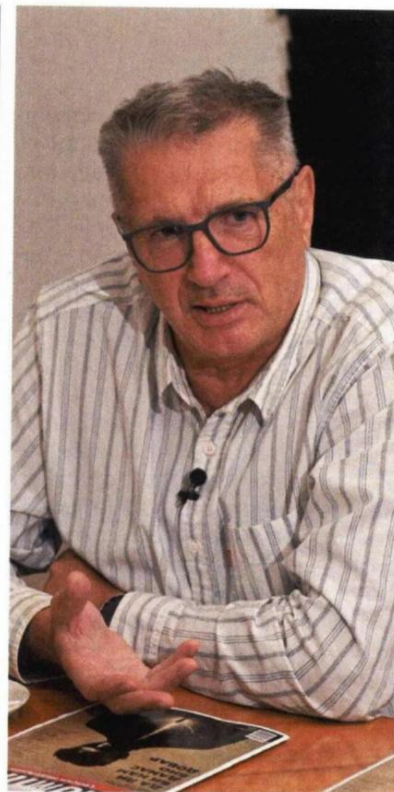

**ПРОФ. ДР БОЈАН
ВРАНИЋ**

ванредни професор политич-
ке теорије и методологије на
Факултету политичких наука
Универзитета у Београду

Проблем недостатка дијалога тумачи пре свега кроз питање политичке репрезентације и институционалних механизма демократије. Он сматра да друштвене поделе нису само последица политичке реторике, већ и слабости система који различитим групама не обезбеђује осећај заступљености. У расправи инсистира на значају компромиса, коалиционих механизма и прихватања чињенице да демократија не значи искључиву победу једне стране.

„Морамо да научимо да ако је неко изашао на улицу, ако блокира саобраћај, штрајкује или гладује, то значи да систем није успео на адекватан начин да тој особи или групи људи задовољи легитимне потребе. Дијалог је форма, а суштински проблем је питање репрезентације.“

**ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР
ВУЛЕТИЋ**

редовни професор
социологије на Филозофском
факултету Универзитета у
Београду

Наглашава да дијалог није могућ без разлике у мишљењима, али ни без поштовања према саговорнику и заједничког оквира у којем се разговор води. Узрок кризе види у урушавању институција, губитку заједничких циљева и дубокој поларизацији која је захватила читав друштвени простор. Посебно указује на проблем нестанка друштвеног дијалога и повлачење интелектуалаца из јавности. Његова кључна теза јесте да одбијање разговора са онима који мисле другачије води ка губитку саме суштине јавног живота.

„Тиме што данас одбијам дијалог са људима који мисле другачије, ми заправо доводимо у питање суштину свог бића. Оног тренутка када престанемо да разговарамо, ми постајемо потпуно небитни, постајемо вишак.“

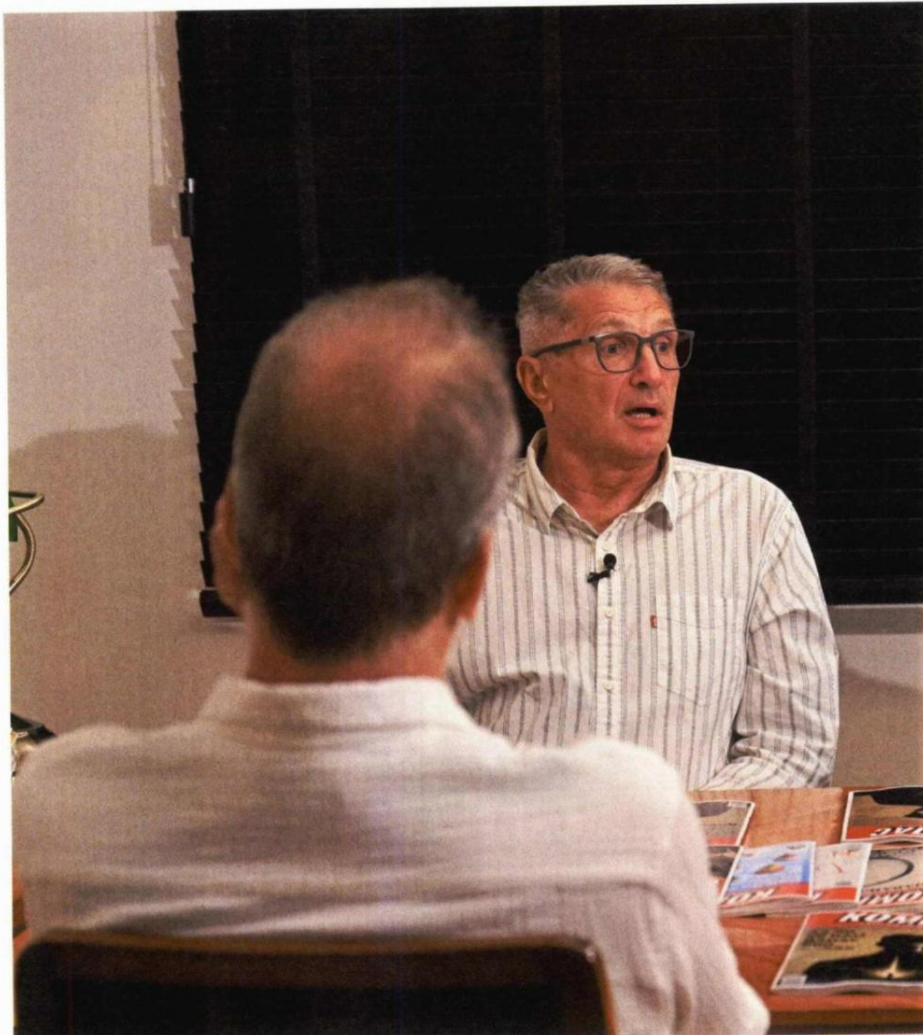
ОКРУГЛИ СТО

Дијалог је једна од најчешће призиваних, али истовремено и најмање присутних речи у савременом српском јавном простору. Док политички актери готово свакодневно позивају на разговор, друштво се све дубље дели на затворене таборе у којима се истомишљеници међусобно потврђују, а друга страна доживљава искључиво као противник. У таквој атмосфери јавна расправа све чешће уступа место етикетирању, међусобним оптужбама и потпуном одсуству спремности да се саслуша другачије мишљење.

Да ли је нестанак дијалога последица политичке поларизације или њен узрок? Зашто је компромис у српској политици постао готово неприхватљива реч, а јавни простор изгубио способност да производи аргументовану расправу? Какву одговорност за то сносе политичке елите, медији, институције, али и интелектуалци који би, по природи свог позива, требало да буду носиоци јавног дијалога?

Управо са намером да се покаже да је разговор између људи различитих погледа и даље могућ, *Српски недељник Компас* организовао је округли сто на којем су учествовали проф. др Владимир Н. Цветковић, редовни професор социологије политике на Факултету безбедности и проректор за науку, проф. др Владимир Вулетић, редовни професор социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду, и проф. др Бојан Вранић, ванредни професор политичке теорије и методологије на Факултету политичких наука.

Њихова аргументована полемика није понудила јединствене одговоре нити потпуни консензус, али је показала да је могуће водити озбиљну и садржајну расправу без одрицања од различитих ставова. Управо у томе лежи и њена највећа

вредност, као својеврсно подсећање на то да се култура дијалога обнавља разговором, а не продубљивањем подела.

АНАТОМИЈА КРИЗЕ

Проф. Цветковић:

Пре него што отворимо тему дијалога, осврнуо бих се на појам кризе. Ми живимо у илузији да је криза нешто што траје кратко време, да нестане и да је након ње све одлично. Не, криза је системски момент модерног доба. Ми као део европске цивилизације већ двеста или триста година живимо у свакодневној кризној ситуацији, а сада и цео свет заједно, глобално. Дакле, ми нећемо изаћи из кризе, нити можемо изаћи из ње, већ нас она стално врти укруг и то је

наша судбина. Дијалог унутар те кризе је, наравно, нужан и неопходан. Међутим, он је данас – и то опет не само код нас, већ глобално – просто нестао. Јирген Хабермас, филозоф који је написао толике књиге о дијалогу и борио се за комуникативно деловање, на крају свог дугог живота са разочарањем је констатовао да дијалога више нема и да га неће ни бити. Зашто? Зато што се концепт јавности на коме почива модерно доба, а тиме и све модерне вредности попут дијалога и идеологија, просто урушио.

Ко је крив за то? Медији, односно најновије алатке које постоје. Ту пре свега мислим на друштвене мреже и све што иде уз њих. Оне су коначно раздробиле јавност у низ идеолошких,

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

Управо с намером да се покаже да је разговор између људи различитих погледа и даље могућ, Српски недељник Компас организовао је округли сто

Догодило се оно што се морало догодити глобално, па самим тим и у Србији. У малим срединама то доноси још много више страсти него у неким већим политичким заједницама. Људи су се потпуно атомизовали, индивидуализовали, пронашли су себи сличне на интернету уместо у комшилуку, и тако су завршили у том назовидијалогу – загладени у себе, у своју муку и у мржњу према другоме.

Проф. Вулетић:

Када бих се у свему сложио са овим што професор Цветковић каже, дијалога не би ни било. Мора да постоји некаква разлика у мишљењу, а тешко је сложити се са свим стварима које моје колеге предлажу. Да би дијалог постојао, мора да постоји разлика у мишљењу, али исто тако мора да постоји и нека врста поштовања према саговорнику. Ја сада говорим јер поштујем колегу; да га не поштујем, само бих одмахнуо руком и рекао: „Шта он зна“. Ни тада не би било дијалога.

Такође, институционално је важно да постоји оквир који нас окупља, институције у којима бисмо тај дијалог могли да водимо. На крају, мора да постоји и заједнички циљ – тежња да наше ставове приближимо. То су класични предуслови. Ако погледамо кроз историју, имали смо ситуације да су се разговори водили чак и онда када институције нису постојале, у различитим кризама и независно од друштвених мрежа. А када разговора није било, ствари су се решавале грађанским ратовима и револуцијама. Истина, то су екстремни дијалози, али у духу решавања проблема. Шта заправо хоћу да кажем? Ако се фокусирамо на данашњу ситуацију, проблем је што не можете ни да окупите људе. Ми сада овде седимо и ја сам заиста захвалан на томе, али питање је колико би се људи иначе окупило око ове теме. Како је до тога дошло? Лавиринти су озбиљни, а одговорност је на различитим странама.

интересних и групних кавеза. Направиле су оно о чему је говорио Умберто Еко када се упитао шта су нам донеле друштвене мреже, па рекао „инвазију идиота“. То је оно што тренутно имамо на делу и то ће се вероватно продубљивати како време протиче, јер људи коначно имају прилику да дијалог воде само са својим истомишљеницима, са себи сличнима.

Тај се дијалог данас своди на то да што грубље упутиш реч другом кавезу, другој групи, онима са друге стране који су за тебе неспособни, луди, болесни, ружни, прљави и зли. С ове стране, међутим, није довољно само то што смо другачији од њих. Да бих стекао углед и место у хијерархији унутар мог кавеза, ја морам бити што грубљи

према другима како би ме моји приметили и рекли: „Супер си“. То је свет у коме живимо и контекст који нас одређује.

Када сам био студент, дијалози ове врсте, округли столови и сличне ствари, били су не само популарни већ и неопходни. Учили смо се и интелектуално сазревали управо кроз разговоре. Временом, а то време је овај 21. век, то се изгубило. Више не постоје ни трибине на којима се приказују књиге. Књиге више нису ни битне, одлазе негде у прошлост. Медији су коначно завршили тамо где су и почели давних векова, још у 17. веку у Лондону. Постали су огласне табле које се боре на тржишту и покушавају да се продају што је могуће боље, у зависности од жеља свог власника.

ОКРУГЛИ СТО ОД ШЛАХА

КАКО СМО ДОШЛИ ДО ПОДЕЛА

Проф. Вулетих:

Оно што примећујем јесте да је до посебног проблема у дијалогу дошло последњих неколико година. Усудио бих се да кажем да то креће од почетка сукоба у Украјини, односно рата између Русије и Украјине. У вези са тим дошло је до заоштравања позиција и на нашој политичкој сцени. Немамо поштовања унутар политичког бића, немамо заједнички циљ јер је он нестао. Компромиси се изводе у изазовним ситуацијама, а ми заједнички циљ овде немамо. Ситуација је постављена тако да је једнима једини циљ да се власт очува, а другима да власт падне.

Потпуно је блокирана могућност да размишљамо о томе да ли би могла да се направи некаква коалициона влада. Овде ствари нису постављене само тако да власт падне, него да се потпуно искључе сви они који на било који начин партиципирају у данашњој власти. Тешко је замислити дијалог када су ствари доведене до такве поларизације.

Зашто говорим о рату? Тај спољни фактор можда није најважнији, али јесте био кап која је прелила чашу која је и раније била пуна. Да се разумемо, недостатак дијалога је стара тема код нас. Дијалог се, под знацима навода, углавном води преко таблоида. Ми то памтимо још од деведесетих година, када смо такође имали веома заоштрене односе где су људи искључивани ако не припадају одређеној групи и када се са њима није хтело разговарати.

Често помињем пример професора Михајла Марковића. Он је вероватно био најистакнутији филозоф са ових простора, са светски релевантном репутацијом у оквиру Праксиса. Чак је и он на крају био екскомунициран и, што би се данас рекло, „кенсилован“ по разним основама, са свих страна. Искључили су га из било каквог дијалога, и то давно пре друштвених мрежа.

„Више ме мучи што немамо друштвени дијалог и што се та токсичност из дневне политике прелила на универзитетске и академске кругове“

Зашто о овоме говорим? Зато што у земљи попут Србије, очигледно постоји идеја да власт мора бити потпуно јасно дефинисана и на линији одређеног светског центра моћи. Као што је некада била комунистичка. Не дозвољава се ситуација у којој ми можемо да будемо независна демократска земља која сама балансира, већ морамо да будемо или у колони Брисела и Вашингтона, или у колони Москве. То су два основна центра која се међусобно сукобљавају, и зато је ова ситуација у последњих неколико година донела прекретницу. Толико се заоштрило да многи осећају како имају леђа и подршку са стране да иду бескомпромисно до краја. Више нема могућности да се каже: „Ми нисмо ни потпуно тамо, ни потпуно овамо“.

У основи, ствара се притисак да имате власт која ће, ако дође до дубљег сукоба, бити потпуно јасно опредељена за једну страну. То убија сваку могућност коалиционих влада или сарадње између оних који мисле другачије. Када једна страна каже: „Нама је једини циљ да имамо 50 одсто плус један глас“, а друга одговара: „Са њима се не улази у разговоре ни по коју цену“, онда базични политички дијалог више не постоји. То је јасан индикатор политичког ћорсокака. Искрено говорећи, мене мање брине тај чисто политички дијалог; више ме мучи што немамо друштвени дијалог и што се та токсичност из дневне политике прелила на универзитетске и академске кругове, али то је тема за себе.

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Authori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

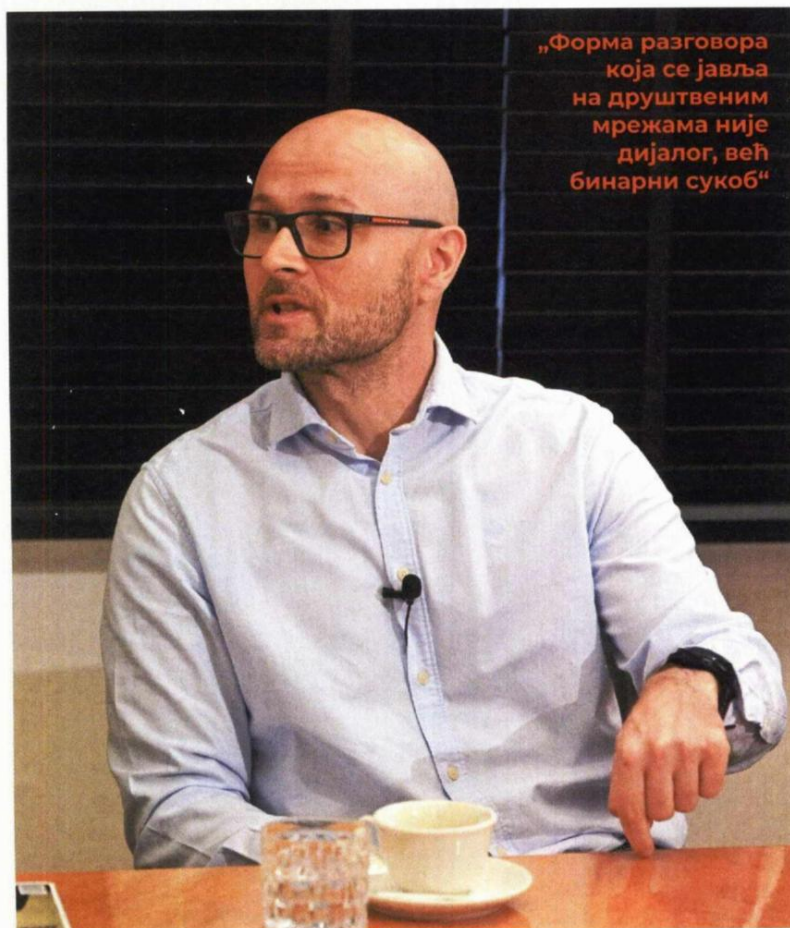
Strana:

Проф. Вранић:

Пажљиво сам слушао колеге. Догађаји показују да политичке елите заправо могу да нађу неку врсту компромиса онда када је густо. Што се тиче временског оквира, ја се не бих вратио на почетак рата у Украјини, већ на корону. Изолација током пандемије је суштински променила схватање простора и људску перцепцију. Тада је улица поново постала битна, а пре тога дуго није била. Глобални страх од болести и смрти створио је изолацију у којој смо остали сами са собом и са својим друштвеним мрежама. Једина форма повезивања постала је та интерперсонална, дигитална комуникација. Јавност је нестала. Човек је остао да прича са неким налогом на Твитеру или Инстаграму, где се каче или слике савршеног, срећног живота, или слике апсолутне несреће. Све је постало или бајно и сјајно, или потпуно црно.

Због тога форма разговора која се јавља на друштвеним мрежама није дијалог, већ бинарни сукоб. Или смо апсолутно „за“ или смо апсолутно „против“ нечега. Дијалог подразумева нешто сасвим друго – он је супротност монологу. Најопасније од свега јесте када останемо само у форми монолога, упркос декларативној потреби за разговором.

Криза сама по себи није проблем, криза је форма акције. Супротна форма акције била би *status quo* – стање у ком једна страна стоји тамо, друга овамо, ништа се не дешава и влада потпуни мук. У одређеним теоријама, криза се посматра као дијалектичка форма која служи да превазиђе такво стање. Она може имати радикалну форму револуције, али може нас одвести и ка нечему другом.

НЕМОГУЋНОСТ КОМПРОМИСА

Проф. Вранић:

Оно што је стварни проблем јесте специфичан контекст српског друштва, а то је хронична поларизација дугог трајања. Овде се разговор дословно увек води само између две дубоко подељене стране. Ако кренемо од увођења вишепартизма, имали смо поделу на Прву и Другу Србију, па на проевропску и антиевропску Србију, а данас имамо следећу поделу: „за Вучића“ и „против Вучића“, на „власт“ и „блокадере“.

Ако погледамо чак и рану социјализацију кроз коју пролазимо, увек смо подељени: каубоји и Индијанци, четници и партизани, Звезда и Партизан. Чак и ако погледате ријалити програме, и тамо су поделе. Увек постоји та врста дуализма, а медији то обожавају да раде јер је то јефтин садржај који се одлично продаје.

Међутим, има ту одговорности и до самих људи, односно конзумента. Ми који се бавимо друштвеним теоријама често смо заведени доминантним академским дискурсом који посматра бираче као савршено рационална бића. У стварности, истраживања показују да су људи дубоко ирационална и изузетно емотивна створења. Релевантна, савремена истраживања доказују да се фронтални кортекс уопште не активира када људи размишљају о политици. Активира се онај део мозга који процесуира емоције. Ако некога политички подржавате, ви ћете врло лако и рационално оправдати сваку контрадикторност или промену у његовом понашању.

У таквом поларизујућем контексту дијалог постаје немогућ. Иначе, дијалог као модел јесте форма настала у оквиру представничке, репрезентативне демократије. Ја бих зато, уместо речи дијалог, радије кандидовао реч компромис. Компромис захтева да обе стране одустану од нечега и да превазиђу ту

Datum: 16.07.2026
Medij: Kompas
Rubrika: Politika
Autori: Goran MITROVIĆ
Teme: Svetska banka

Napomena:
Površina: 6844

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Strana:

ОКРУГЛИ СТО ОД ШТА ЈЕ

детињасту потребу да у животу добију баш све. Нечега се просто морате одрећи. Када дете у раној фази живота све појми као апсолут, оно реагује вриштањем и плачем чим му нешто недостаје. За њега се тада распада галаксија. Тако се данас понашају и политички актери.

То је оно што сам у јавним наступима често замерао председнику Србије Александру Вучићу. Његови позиви на дијалог никада нису укључивали форму: где се води, ко учествује, када, са ким, шта је план, шта је агенда и шта је исход. То је увек био само генерички, празан позив. Политички гледано, дијалог стриктно захтева форму. Неки други разговори, попут овог нашег овде, не траже специјалну форму нити ми из њега морамо да произведемо неки тренутни политички учинак, јер разговарамо без непосредног интереса.

Проф. Цветковић:

Ако се вратимо кроз историју, дијалог је суштински просветитељска категорија. Његово порекло је у француским салонима и елитном друштву 18. века. Они разговарају о томе како променити друштво, нападајући институције од којих су, парадоксално, и сами живели. Али они су имали тај безинтересни погон: радити добра ради добра и тражити правду ради правде. Међутим, чим је кренула политичка операционализација тих идеја, друштво је уместо у дијалог ушло у отворен конфликт и главе су почеле да лете.

Конфликт сам по себи може бити лековит и благородан за друштво, све док се не појаве огољени интереси. Када се интереси артикулишу, ту расте проблем и ту се јавља потреба за компромисом. Ми, нажалост, културошки нисмо склони компромису. Иницијално гледано, у сваком друштву постоји то манихејско, црно-бело размишљање где смо „ми добри“, а „ви лоши“. По нашем мишљењу мора бити све, а по вашем ништа, јер ако ви победите – ви

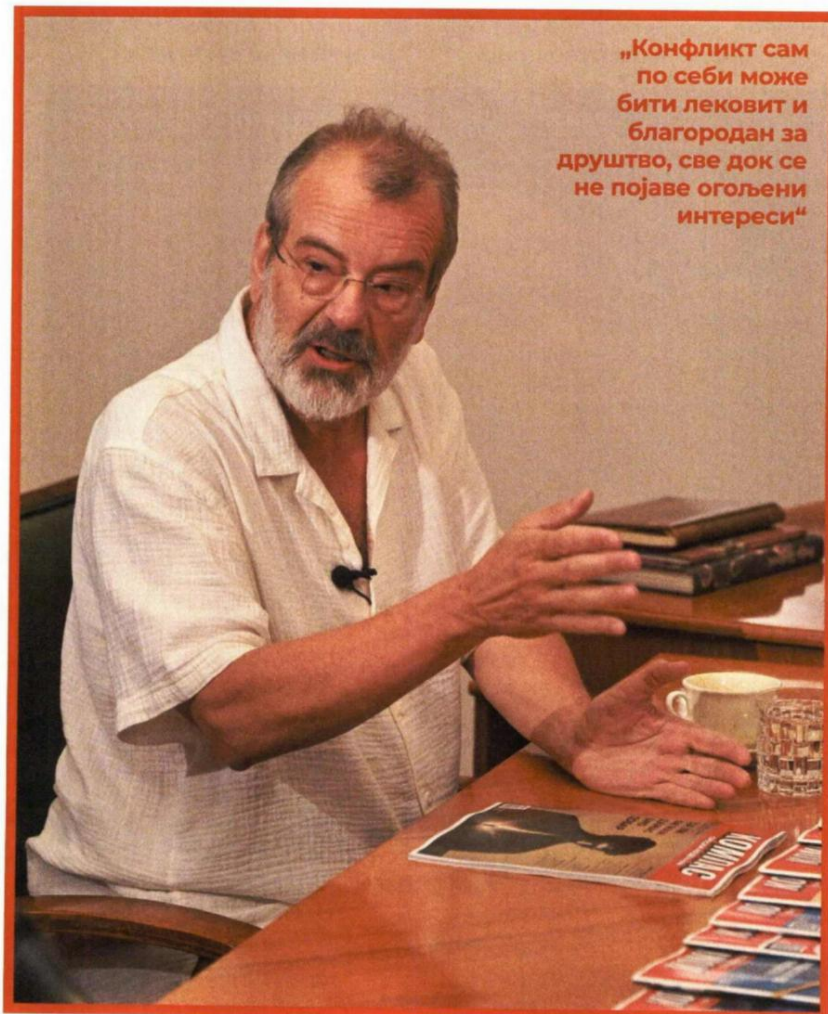
сте представници ђавола и све иде у пропаст.

Када смо ми у нашем савременом друштву уопште имали стварни компромис и око чега? Ја ћу рећи пример који сам осетио на сопственој кожи као добру ствар: то је период владе од 2004. до 2008. године, коју је као мањинску предводио ДСС са својим савезницима. У то време одвијала се велика транзиција и догађао се милион драматичних и узбудљивих ствари, укључујући и ситуацију у медијима. Политичка ситуација је тада била можда чак и експлозивнија него данас, иако нисмо имали овај тежак спољни фактор.

Ипак, у јавности је било врло мало ружних речи и увредљивих наступа. Зашто? Зато што је тада свако био потребан свако-

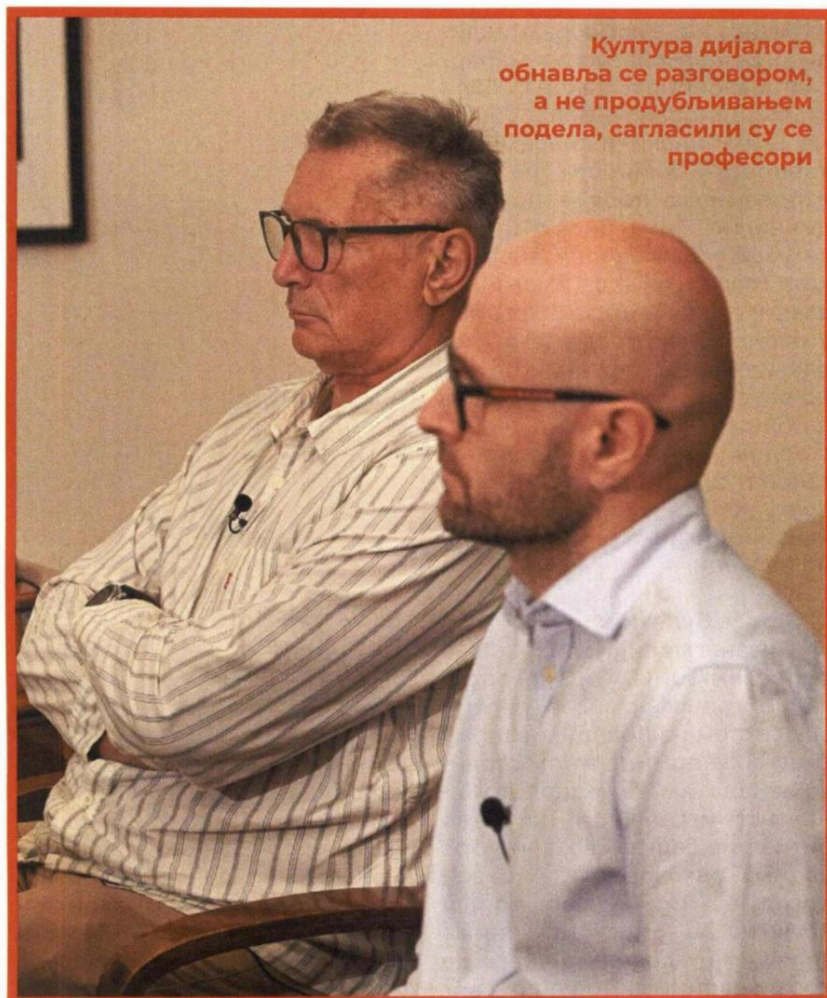
ме. Влада је за сваку своју одлуку и законски предлог морала да тражи и мукотрпно гради скупштинску већину у парламенту. Нису могли да доносе одлуке сами, јер нису имали стабилних 50 одсто посланика. За буквално сваку ствар морало је да се преговара, морао је да се тражи заједнички именитељ и да се прави компромис. И то је тада функционисало.

Иначе, у међувремену смо обоготворили једну другу реч која је постала лоша замена за једногласност, а то је консензус. Стално причамо о потреби за некаквим консензусом. А да ли сте икада у сопственој кући имали апсолутан консензус око било чега? Тешко и ретко. Чак и око обичног питања шта ћемо да једемо за ручак, потпуног консензуса често нема.

„Конфликт сам по себи може бити лековит и благородан за друштво, све док се не појаве огољени интереси“

**Култура дијалога
 обнавља се разговором,
 а не продубљивањем
 подела, сагласили су се
 професори**

Зато је питање да ли је у данашњој Србији уопште могуће поновити ту политичку ситуацију од пре двадесет година, у којој би се формирала власт која мора да тражи подршку у опозицији јер без ње не може да влада? Да ли је то са постојећим актерима и критеријумима замисливо?

Проф. Вулетић:

Апсолутно је немогуће са постојећим политичким актерима доћи до разговора, из разлога што страна која претендује да смени тренутни режим нема никакву намеру да прави компромисе са представницима ове власти, па чак ни са онима који су на било који начин учествовали у њој. Сарадња је просто незамислива. Могуће је замислити промену искључиво кроз елиминисање свега што

тренутно представља власт и оних 50 одсто грађана који је подржавају.

Чак и када би дошло до промене власти, унутар те нове опозиције, која би постала власт, брзо би се створили нова опозиција и различити односи моћи, али би се пре тога свесно ставио у заграду читав један огроман део друштва. То ме неодољиво подсећа на историјске обрасце из 1945. или 1948. године, јер ми у нашој историји имамо те ригидне циклусе.

Дијалог се код нас често покреће само да би фингирао неку другу врсту идеализације. Својевремено, док сам био председник Управног одбора РТС-а, залагао сам се за увођење демократског округлог стола где би долазили представници свих политичких странака, невладиних организација

и цивилног сектора како бисмо отворили простор за разговор. Желео сам да из опозиционих групација, различитих страна, опозиција добије адекватан простор у Дневнику. Мислио сам да је то некаква мера компромиса, да просто пресликамо оно што имамо у Скупштини. Ако у парламенту имаш 50 одсто владајућих, а опозиција има одређен проценат, нека се то тако квалификује и у медијском простору. То је требало да буде први корак.

И шта се десило? Представници опозиције су дошли, ја сам мислио да радимо важну ствар и направили смо тај оквир са стране. Међутим, после врло кратког времена, чим је разговор почео, рекли су нам: „Шта ми уопште губимо време овде, ми ултимативно тражимо то и то.“ Наступили су са ултиматумом.

Наравно, ултимативне захтеве можете да постављате само када имате јаке карте у рукама. Када немаш карте, не можеш ништа да тражиш. Ми бисмо преговарали, али пред условима које нико не може да испуни. То је могао бити добар почетак где се тражи разговор, али уместо тога добијамо ултиматуме. Погледајте актуелну ситуацију са студентским протестима: њихов наступ је од самог старта био ултимативан – дају рок од два месеца да се све распише одмах.

Слажем се да права форма за разговор никада није до краја понуђена, али имамо и следећи проблем. Стално тражимо ванредне изборе. Како уопште очекујемо да ти избори било шта реше ако пре тога немамо бар минимални дијалог и консензус око изборних услова? Да седнемо и кажемо: „Океј, медијска ситуација није добра, ови захтеви јесу испуњени, ови нису“. Када бисмо имали такав дијалог и дошли до некаквог споразума, онда би резултати избора, када се они заврше, морали бити признати и прихваћени од свих.

Зато се враћам на причу из РТС-а. Циљ делова опозиције

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

ОКРУГЛИ СТО ОТО ИШЛЈАКО

заправо и није био да се оствари стварни дијалог или компромис. То су искусни људи који врло добро знају како ствари стоје, али њихов стварни циљ био је да се ништа не деси, како би и даље могли да марширају и тврде: „Нема нас у медијима, зато губимо“. Јер ако би се договор постигао и услови реализовали, више не би имали аргумент за оно што све време тврде – да би одавно победили само да имају приступ Дневнику. Исти је случај и са овим изборима.

Обично се каже да је власт најодговорнија за све. Ја не мислим тако. Власт јесте одговорна за многе ствари, али за овај ћорсокак у коме се налазимо одговорност деле обе стране. Власт је свакако допринела порасту емотивног отпора кроз континуитет својих поступака, али опозиција је одговорила деструкцијом дијалога.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА И МОЋ КОАЛИЦИОНИХ ВЛАДА

Проф. Цветковић:

Оно што је пропуштено да се уради, а морало је бити урађено кроз институције, јесте промена изборних закона. Последња велика реформа изборних округа и система код нас је урађена још 1996. године, и то на начин који је тада савршено одговарао владајућем режиму. Од тада се околности мењају, али изборни закон остаје суштински исти.

„Када имате једног доминантног играча, он не може бити крив баш за све, али мора да има одговорност“, каже професор Вулетић

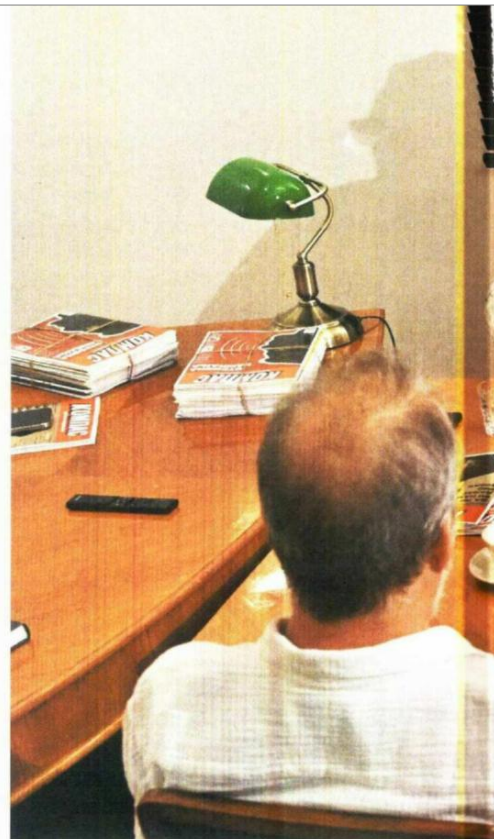
Зашто не бисмо размислили о решењима попут мађарског изборног закона, који је комбинован – пола система је већински и глас се за конкретне личности на име и презиме, а пола је пропорционални. Тада бисмо имали ситуацију да грађани знају за кога гласају, а не да имамо посланике који седе по 30 година у парламенту, промене по седам или осам партија и потпуно различите идеологије, само да би сачували мандат. Једноставном променом изборног закона добили бисмо сасвим другу политичку динамику, али наша политичка елита то свесно не жели.

Проф. Вулетић:

Питање медија јесте питање репрезентације. СНС је радикално трансформисао партијски систем из поларизованог у систем са доминантном странком. Када имате једног доминантног играча, он не може бити крив баш за све, али мора да има одговорност. Ако већ поседујеш толику моћ, мораш научити да омогућиш онима који немају довољно снаге да кроз коалиције дођу до свог гласа.

Корен масовних протеста и незадовољства, што показују и моја истраживања, лежи још у почетку пројекта „Београд на води“. Проблем није био у самом пројекту, већ у томе што су организације цивилног друштва две године покушавале да уложе приговоре и понуде аргументацију, али је све глатко одбијано. Све се зарад јефтиних политичких поена сводило на баналну аргументацију типа: „То су елите из круга двојке и са Савамале, нека иду да пију кафу у Делта Ситију, то је мени ПДВ у буџету“. Сећам се када је то изречено у Скупштини.

Мора се наћи канал да репрезентација у парламенту буде боља, да се чује друга реч, без обзира на то што је једна страна доминантна. Морамо напустити ту болесну идеју да

је победа само и искључиво 51 одсто и да онај ко то има влада сам. Решење је повратак на коалиционе владе и плурализам. То није само ствар политичке одговорности, већ базичне пристojности – да схватиш да постоји група која је тренутно слаба и мала, која не може сама да победи, али има легитимне интересе и мора наћи простор да се изрази. Тога у нашој политичкој култури нема, имамо хронични дефицит толеранције и неспособност да прихватимо да онај ко је различит има право да говори.

ОДГОВОРНОСТ И НЕСПОСОБНОСТ ЕЛИТА

Проф. Вранић:

Овде бих у дискусију убацио три појма: одговорност, калкулацију и неспособност елита. Наше елите нису способне да артикулишу чак ни сопствене интересе у околностима које се мењају, а камоли јавне интересе. Када кажем елите, мислим на оне који доносе одлуке, без икаквог вредновања. Наш изборни систем свесно дозвољава аномалије. До 2009. године

Datum: 16.07.2026
Medij: Kompas
Rubrika: Politika
Autori: Goran MITROVIĆ
Teme: Svetska banka

Napomena:
Površina: 6844

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Strana:

странке су биле власници мандата и политичке вође су се грчевито бориле против промене тог правила које је тражила Венецијанска комисија. Да то правило није промењено, СНС својевремено не би могао усред мандата да се отцепи као фракција из СРС и направи сопствени клуб. Дакле, правила система вам омогућавају одређене ствари и политичари то користе за чисту калкулацију. Током измена изборних закона, Александар Вучић је на конференцији за штампу изјавио да је глупост да један грађанин својим потписом може да подржи више изборних листа. Само месец дана касније, опозиција излази са истим ставом и покреће вику како ће то створити лажне, фантомске листе. Моје питање, које сам јавно поставио и на телевизији Н1, гласило је: Зашто се ви не слушате? Човек (Вучић) је то сам рекао, зашто се нисте ухватили за то и рекли: У реду, имамо национални консензус око овога, нашим политичким околностима не одговара да један бирач даје потпис за више листа и идемо то да променимо.

Уместо тога, политичка анализа и деловање своде се на то да је потпуно небитно шта друга страна прича, јер је та друга страна свакако зла и лоша, ко год она била. Ту се враћамо на почетак, да без разговора између политичких актера нема излаза, а тог разговора нема јер га свесно блокирају.

Проф. Вулетих:

Уз овај институционални аспект морамо укључити и нашу политичку културу, која је суштински превратничка и ослободилачка. Ми

кроз историју имамо јако мало примера мирне и демократске промене власти – свега две или три. Све остало су били династички преврати, атентати, убиства и револуције. Када данас читамо новине, реторика је и даље пуна крви и борбе до истребљења. Унутар нашег културног кода и менталитета лежи идеја да победа мора бити апсолутна и тотално уништење противника.

У Америци је, на пример, било разних изборних сумњи и политичких игара. Сетимо се избора када је Ал Гор изгубио од Буша, када институције кажу да је неко освојио 50,5 одсто, а други 49,5 процената, то се прихвата. Код нас, ако разлика није 20 одсто у корист победника, поражење не признаје ништа. Немамо осећај за то шта политичка победа заправо јесте у демократији.

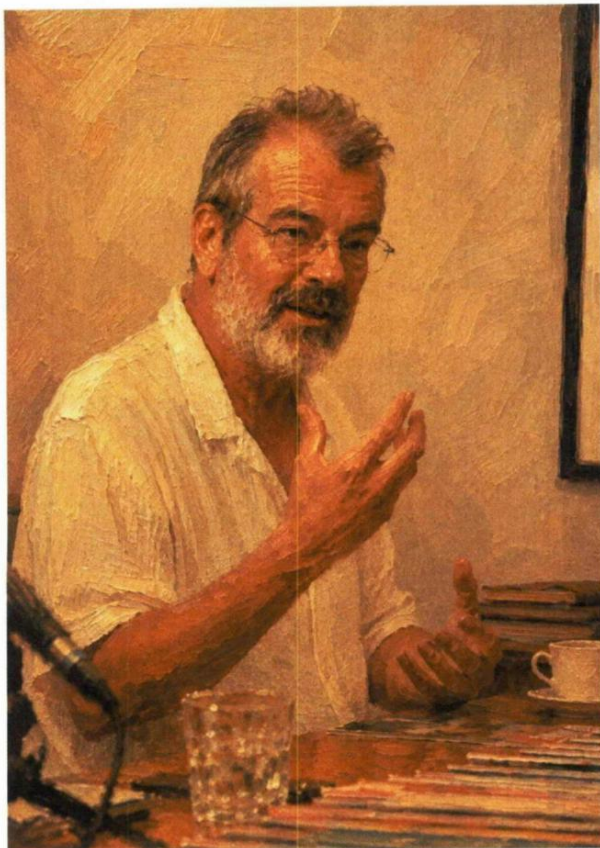
Проф. Вранић:

Али замислите потпуно хипотетичку ситуацију након избора. СНС са СПС-ом освоји 130 посланика, а опозиција 120. То је танка већина од само неколико посланика. Хајде ви са таквом разликом држите тих 130 људи под конач у сваком тренутку у парламенту, да вам се сви појаве на сваком гласању и да вам свака законска иницијатива прође. То би за опозицију заправо били огромна победа и озбиљан корак напред.

Сећам се избора када је опозиција освојила око милион гласова. Долазим у један ТВ студио да коментаришем ту ситуацију, а водитељка ме гледа са потпуним очајем у очима, у стилу „ето, опет су изгубили“. Рекао сам јој: „Чекајте, освојили су милион гласова, то је огроман успех и капитал“. Мариника Тепић је у парламенту оправдано

ОКРУГЛИ СТО

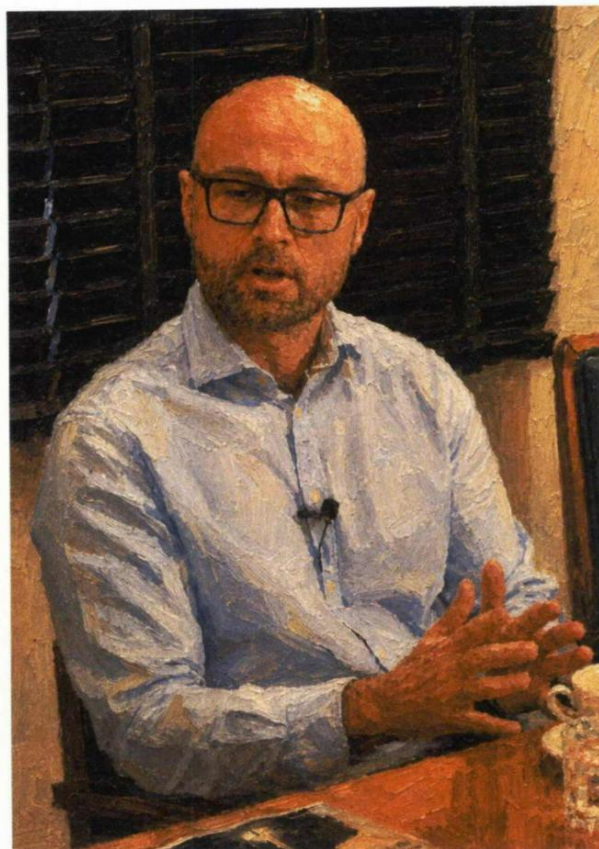

одбрусила Милици Ђурђевић Стаменковски: „Како ви који нисте прешли цензус можете да држите лекције нама који смо освојили 25 одсто гласова?“ Проблем је што су лидери опозиције тек накнадно постали свесни те чињенице и те снаге коју су имали у рукама од самог почетка, уместо да је одмах искористе. Чист СНС данас реално има око 110 посланика у парламенту, без партнера. Математички је потпуно могуће да се коалициони партнери у неком тренутку окрену и оставе их у мањини.

Проф. Цветковић:

Сетите се, Слободан Милошевић на оним преломним изборима 1992. године уопште није имао већину. Фалило му је десетак посланика, али му је опозиција (СРС) преко ноћи пружила подршку и опстао је. СНС у реалном бирачком телу Србије има можда 15 одсто подршке од укупног броја уписаних бирача. Али квака је у томе што је СНС и даље убедљиво најорганизованија политичка организација у земљи. Питање је зашто су сви остали на терену тако неорганизовани, и, на крају крајева, неспособни?

Да бисте се бавили политиком, није довољно да седнете овако као нас тројица, пијете кафу и просипате мудре речи. Политика значи да трчите по терену 24 сата дневно, зовете људе по одборима, спремате скупове, кадрира-те и радите тежак оперативни посао.

Проф. Вранић:

Знате, политика је занимање, то је професија која захтева огроман новац. СНС је екстремно богата организација. Можемо ми да причамо о клијентелизму и корупцији, али новац који они званично добијају из буџета на основу броја посланика је огроман. У томе и јесте проблем нефер утакмице код нас. СНС је систематски и структурно уништавао опозициону инфраструктуру. Са друге стране, сећам се конференције за штампу када је Демократска странка својевремено једва прешла цензус. Александар Вучић је тада изашао пред медије и рекао да му је искрено жао због тога. И требало је да му буде жао, не због саме Демократске странке, већ зато што је свакој власти потребна јака опозиција. Ако је немате, ваш сопствени политички покрет почиње да трули изнутра. Сам Вучић је, док је био у опозицији унутар СРС, водио озбиљну и снажну организацију која се фанатично бавила тереном и коју власт није могла да игнорише. Политика јесте професија и захтева потпуно давање.

„Проблем је у томе што ми имамо дословно физички поларизован простор“, приметио је професор Вранић

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Автори: Goran MITROVIĆ

Теме: Svetska banka

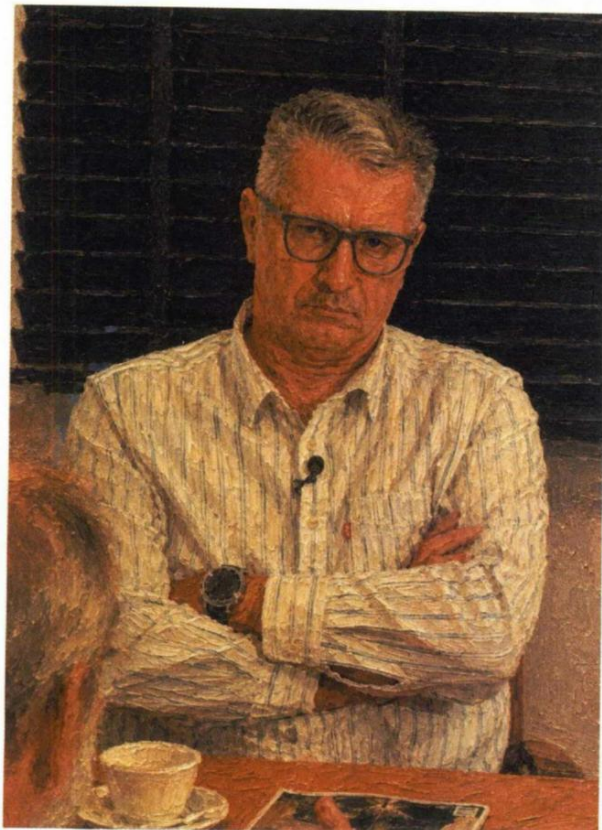
Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

Проф. Вулећић:

Да се на крају вратимо са ове страначке политике на суштински проблем који мене лично највише мучи. Мене не занимају страначке калкулације, занима ме друштвени дијалог, односно могућност да седнем и разговарам са људима који имају радикално различите погледе о рату у Украјини, о изборном систему или било ком друштвеном проблему. Трагедија данашње Србије јесте у томе што ви више не можете ни да седнете заједно за исти сто, јер чим неко покуша да организује разговор, одмах се лепе етикете: „Аха, то организује овај медиј – онда не може“, или „то ради онај – тамо не идем“. Сами смо себе затворили у кавезе из којих само режимо једни на друге.

ПРОМЕНА ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ И НОВИ ПОЛИТИЧКИ НАРАТИВИ

Проф. Вранић:

Што се тиче простог језика у јавној сфери, то је оно што комуниколози зову „друштво спектакла“. То су речи које привлаче пажњу. Ми имамо помало пуританску потребу да се згражавамо над тиме, али ја лично волим да псујем. Не баш у јавном простору, али јако волим да опсујем приватно. Али постоји веома важна разлика између тога када неког опсујете популарном српском псовком и када некога етикетирасте различитим

ЗАШТО ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ ЋУТЕ

Проф. Вулећић:

Оно што мене веома копка јесте због чега нема дијалога између интелектуалаца који по дефиницији не желе или не би смели да буду страначки. Ја сам у медијима присутан већ од 1996. године, а од 2000. баш редовно и активно. Колико пута сам окренуо новине, зовем моје колеге да дискутујемо о теми по жељи и они неће да уђу у причу. Е сад, зашто је то тако? Мислим да је један од проблема то што људи од имена и звања неће да се уплићу у свакодневну политику, јер шта год да кажеш данас јавно, свако може да те коментарише како он хоће, да те понижава и вређа. И због тога се интелектуалци једноставно повлаче.

Мој утисак јесте да се то прилично одражава и на опште стање. Значи, реч је о једној структурној деградацији слоја интелектуалаца, који су то, неки свесно, а неки интуитивно, осетили. Више се не питају на начин на који су се питали некада. Сада се питају неки други интереси, велике корпорације, шта год... И онда долазимо у ситуацију у којој читав један слој више никоме није потребан. Као слој интелектуалаца ми пропадамо, јер, на крају крајева, унутрашњи фактор који је довео до оних промена 90-их година био је управо тај средњи интелектуални слој. Они данас више немају ту моћ.

Мени се чини да је једини морални императив да се преко разговора задржи одређени утицај. Ово са блокадама, пре или касније ће се истрошити, што се и показало. Тога морају да буду свесни они који одбијају дијалог. Нама интелектуалцима је једино остало учествовање у разговору, у јавном дијалогу је оно што нам још даје смисао да постојимо.

Проф. Цветковић:

Поменуо бих нешто што је мене страшно разочарало ових последњих година. Да будем сасвим искрен, ја сам престао тамо неке 2012. године да активно пратим, ако је то права реч, домаћу политичку сцену када сам видео да људи у чије интелектуално поштење нисам имао ни најмање сумње, постају примитивни. Употребљавају речи које никада до тада нису употребљавали. Готово да псују јавно. Човек просто не би трошио камеру на то. Нећу да наводим имена, наравно, многи више и нису међу нама, али нисам могао да разумем зашто. Шта је то што их је толико мотивисало да од врло умерених и одмерених особа постану навијачи, екстремни навијачи Севера или Југа?

То није била никаква емоција, то је било неко лудило, као да је у људе улазило лудило. Одједном, неки од тих људи постају своје супротности, остају у јавном простору, а то више нису исте особе. Да ли их је мотивисала чињеница да је неко други, а не они, тај који доноси одлуке? Да ли их је мотивисало то што сматрају да не заслужују да буду у сенци, а треба да имају светла позорнице? Не знам. Али за мене лично, и не само за мене, за доста људи које ја познајем, то је био разлог да се уздржимо и да се, не толико повучемо, али рецимо да не учествујемо активно у томе.

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

ОКРУГЛИ СТО

именима, погрдним називима којима није место у јавности, а која често људи који не припадају интелектуалном слоју, који немају академски бекграунд, не разумеју на прави начин. На пример, усташе, фашисти и слично томе. Етикетирање оног другог долази и са једне и са друге стране и то је део једне навијачке политике – „уа“ и „ура“ политике. Та „уа“ и „ура“ политика је лагодна, једноставна, бирачи се лако везују за њу, лако могу да је разумеју. Сва истраживања ће вам рецимо показати да, примера ради, ми сад овде са овим нашим разговором да кренемо неке бираче ту да окупимо, не бисмо урадили ништа. Све би они нас саслушали, али би на крају гласали за некога ко ће им на врло једноставан начин објаснити своју политику. Овде ћу поменути и једну од честих грешака која се у кампањама истиче, а то је хвалисање да је неко завршио неки престижни факултет. Већину бирача то стварно не занима. Штавише, имају и неку врсту аверзије према томе.

Проф. Цветковић:

А има овде једна ствар коју је Вулетић малопре поменуо, а то је губљење статуса одређених социјалних слојева који су имали углед 90-их и раније. Ево један аргумент у прилог томе, што можда делимично објашњава и ону, ја бих је назвао богумилску атмосферу коју смо имали за време ових драматичних протеста. Када је моја генерација завршавала студије шездесет и неке, у Србији је са високом и вишом школом било око 2,8 одсто људи. Данас имамо око 22 одсто. Статус људи који су имали универзитетско образовање некада, наших родитеља рецимо, био је ексклузиван. Зашто? Па зато што их је било мало, то је била реткост.

Данас када имамо петину становништва са високим образовањем, сви ти људи очекују онај исти статус који су имале генерације пре њих. Потпуно

„Сигуран сам да дијалог међу политичарима у Србији постоји и да је он свакодневан, али није толико јаван. Они ће се сурово свађати преко својих медија, упућиваће тешке речи и увреде, а онда ће сести овако да попију кафу“, каже професор Цветковић

је друга друштвена атмосфера, али рекао бих и да је квалитет тог знања, образовања и статуса знатно нижи него што је био тих 70-их или 80-их година. И кад то имамо у виду, онда можда можемо да разумемо одакле долази не само ово разочарање у сопствени статус, већ и зашто ови нови који долазе бивају тако груби.

Проф. Вулетић:

Али структура се помера. То је уопште у нашој цивилизацији структурни поремећај, јер данас причамо о технофеудализму у коме смо сви кметови, о томе да се диплома више не вреднује као некада. У том свету, академске титуле постају небитне. Да ли неко има факултет или средњу школу, мала је разлика. Већи значај и вредност на тржишту данас има рецимо водоинсталатер него професор.

Проф. Вранић:

Говорећи о друштвеној структури, овде ћу поменути оно што се често, посебно у опозицији, некако игнорише. Друштвена структура се променила у томе да је доминантна класа у Србији средња класа

и то не кажем ја, него показују истраживања. Ако се погледа дефиниција Светске банке, пензионер који у Србији прима 60.000 динара спада у средњу класу. То је нека нижа средња класа, али је и даље статистички средња класа. Као политиколог онда тврдим да не можете бираче убеђивати да пензионери живе сиромашно ако они не живе сиромашно. Значи, морате реално и чињенично сагледати ситуацију и онда променити свој наратив и дискурс којим им се обраћате.

Оно у чему је студентски покрет успео, а опозиција не, јесте да привуче пажњу јер у њиховом наступу нема високе политике, већ говоре са вредносног аспекта питања правде. То питање правде успевало је у посткомунистичким друштвима да генерише протесте, али да ли ће успети да генерише и победу на изборима, одржи власт стабилном и артикулише политику, то ћемо тек видети. Оно због чега су наредни избори јако занимљиви јесте управо то да ли под променеом друштвеном структуром, где просечном човеку мање постаје битно шта причају елите, а важне су му неке његове ситне неправде, може доћи до крупне политичке промене.

Проф. Вулетић:

Та „Калимеро политика“, коју подразумевају мале људске неправде, може да доведе до промена, али шта после тога? Зато имам озбиљну бојазан од оних који на тај начин емотивно реагују и гурају ствари. Мислим да пре било какве акције, заиста, интелектуалци морају о томе врло отворено да разговарају, да та питања поставе кроз дијалог. Ја не мислим да то можемо да урадимо само нас тројица, већ да то мора да буде много шири круг људи којима неће бити проблем да седну са неким који су етикетиран као „ђиласовци“, „вучићевци“, „блокаде-ри“... То је нешто што би морало да се догоди.

Datum: 16.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Politika

Autori: Goran MITROVIĆ

Teme: Svetska banka

Naslov: U POTRAZI ZA DIJALOGOM

Napomena:

Površina: 6844

Strana:

Дијалог није знак
слабости већ
начин да људи
изграде поверење
и међусобно
разумевање

ДИЈАЛОГ КАО ДРУШТВЕНИ ИМПЕРАТИВ

Проф. Цветковић:

Сигуран сам да дијалог међу политичарима у Србији постоји и да је он свакодневан, али није толико јаван. Они ће се сурово свађати преко својих медија, упућиваће тешке речи и увреде, а онда ће сести овако да попију кафу и да се договарају у тајности, ако могу да се договоре. У јавности се тај разговор наравно не види, нити ће се икада видети, он увек остаје у таквом неком полумраку. Зато је можда много боља ствар почети звати људе од професије, стручњаке, и њих пуштати да у јавном простору отварају и расправљају крупне друштвене теме – било да је у питању здравство, образовање, урбанизам или привреда. Ти људи могу да имају своје приватне политичке ставове и опредељења, али их њихова професија и одговорност

упућују на аргументован дијалог и поштовање чињеница. Сматрам да позив на једну врсту стручног дијалога, који се води стручним аргументима, треба да упућују одговорни медији.

Проф. Вранић:

Моја теза за закључак јесте да је дијалог форма, а суштински проблем је питање репрезентације. Морамо да научимо да ако је неко изашао на улицу, ако блокира саобраћај, штрајкује или гладује, то значи да систем није успео на адекватан начин да тој особи или групи људи задовољи легитимне потребе. А лепота сваког система је у томе што он може да се подешава тако да на крају задовољи потребе оних који протестују. Не кажем да нема протеста који су реда ради, међутим, ако гледамо доминантан корпус грађанки и грађана, систем постоји да њих сервисира, а ако нешто са системом не ваља,

улица је онда простор за протест. Проблем је у томе што ми имамо дословно физички поларизован простор.

Проф. Вулетић:

Морам да признам да је једини стручни дијалог поткрепљен аргументима, за који смо могли да чујемо у последњих неколико година код нас, вођен по оном питању ископавања литијума, где је заиста направљен изузетак који би могао да послужи за пример другим дијалозима. Све у свему, ја бих се по питању друштвеног и политичког дијалога фокусирао на интелектуалце, јер ми се чини да су они мотор који даје смисао и тон размени мишљења. Тиме што данас одбијамо дијалог са људима који мисле другачије, ми заправо доводимо у питање суштину свог бића. Оног тренутка када престанемо да разговарамо, ми постајемо потпуно небитни, постајемо заиста вишак. ■

